

HODOČASNIK APSOLUTNOGA

POVODOM PEDESETGODIŠNJICE SMRTI LÉONA BLOYA

II

Kada je prije 14 godina umro Paul Claudel, o njemu se pisalo da je imao sav onaj aparat službene slave i zemaljskih probitaka do kojih je većini ljudi toliko stalo. Imao je novac, časti, Akademiju i nacionalni pogreb.

Čovjek o kome pišemo — Léon Bloy, umro je prije pedeset godina, 3. studenoga 1917, u Bourg-la-Reinu, gotovo ništa od svega toga nije imao. Ali se čovjek manje tiče potomstva negoli njegovo djelo. To se djelo pomalja u devetnaestome i nastavlja u praskozorje XX stoljeća kao masivna, neobična i osebujna hrid.

No Bloy je do danas ostao znakom protuslovlja. Poneki ljudi, koji mnogo štovanja zaslužuju, ne mogu ga trpjeti, ili jedva. Mnogi drugi, koji su dostojni da se prema njima gaje isti osjećaji, uznose ga naprotiv svim svojim srcem i svim svojim duhom: on je bio njihova utjeha, njihovo svjetlo, još bolje, za više od jednoga, njihovo obraćenje. Ni ovi posljedni nijesu ni nezalice ni blune: oni se zovu Jacques Maritain, Stanislas Fumet, Pierre van der Meer de Walcheren, Jacques Debout, Robert Cornilleau, René Martineau, Pierre Humbert; oni se zvalu Pierre Termier, abbé Léonce Petit, Henry de Groux i mnogi drugi koji imahu prednost da su živjeli u intimnosti Léona Bloya, kadšto godinama i godinama, a da njihovo prijateljevanje nije sustalo. Oni su vjerodostojni svjedoci i djela i života. Umni svjedoci, kritični svjedoci. S druge strane ljudi koji nijesu osobno poznavali Léona Bloya, kao Paul Claudel i Francis Jammes, ne propuštahu odati piscu priznanje udivljenja kome nema kraja.

Tko, poslije nego je dočitao »Dnevnik jednog obraćenika« (Journal d'un converti) od Pierrea van der Meer de Walcherena prijede na »Uvod u Léona Bloya« (Introduction à Léon Bloy) od Pierrea Termiera te pročita zatim »Poslanje Léona Bloya« (Mission de Léon Bloy) od Stanislasa Fumeta, taj će bez sumnje ući u njegovu intimnost. Potom jedva da ga budu dirale kako grdnje, tako skatologije Léona Bloya. Pravi Bloy je onaj što ga je već naslućivao Verlaine (kojega navodi Termier) i što su ga njegovi prijatelji dobro vidjeli:

Zakon, zacijelo, i zatim Dogma,
Al' spram bližnjeg ljubav što početka nema
Ni svršetka, beskrajna, golema
Takva bješe vjera Léona Bloya.

Dozivajući u pamet Jean-Jacquesa Rousseaua, Lomartine, koji je i sam imao provoditi isto tako tužnu starost kakva je bila ona Samotnoga

šetača (Promeneur solitaire), napisao ovaj krasni stih kojega se Jean Moréas ne mogao zasititi:

Hélas! la terre ainsi traîne tous ses poètes.

Avaj! zemlja tako po tlu vuče sve svoje pjesnike.

Većina čitalaca, jer su bili oduševljeni kojom uzvišenom pjesmom ili veličajnom stranicom, rado će zamišljati da pisac vazda živi na sličnim vrhuncima i da nema drugih potreba negoli andeo. Bolje je vidio Bremond koji napisao da pjesnik stoji posrijedi između proroka Balaama i njegove magarice. Prorok se može prevariti, magarica može biti oruđe kojega čuda, ali su oboje sasvim podvrgnuti uvjetima zemnoga života. Još više, pjesnik je sličan zvonaru što ga prikazuje jedan Mallarméov sonet, i koji shrvan od umora jedva čuje zvukove zvona što ga on za druge ljude budi.

Ovi ga sretnim smatraju, kad im prosipa sreću. Ništa nema od toga. Autor traži što daje. Ovdje se prisjećamo i onih »prosjaka azura s nogom na putovima našima«:

Vazda u nadi da će sresti mora vale,
Putovahu oni bez hljeba, štapa i oružja,
Grizuć kô zlaćan limun gorke ideale
Te bol sišu, kao što su san sisali.

Među svima takav bijaše Léon Bloy. Ah! kako shvaćamo Helloov klik što ga preuze sam Bloy u jednom od najljepših poglavlja »Uboge žene«, onaj gdje prikazuje Villiersa de l'Isle-Adama pred grobom Marchenoira: »... Govore: da, bez sumnje, to je superioran čovjek. E pa, odat će mu priznanje potomstvo.

»A zaboravljaju da taj superiorni čovjek gladije i žeđa u svome životu... Zaboravljate da je taj, prije nego genijalan čovjek, najprije i poglavito čovjek.«

Što je upravo bolno u »Pismima Filipu Raouxu« (Lettres à Philippe Raoux) kao i u drugim svescima dopisivanja ili dnevnika Léona Bloya, to je što toga velikog pisca vidimo vječito otrgnuta od velikih djela uslijed najtjeskobnijih i najhitnijih materijalnih briga. Zacijelo, vraćao se međutim, i protiv svoje volje, veličajnostima što ih je u sebi nosio, te bi bio mogao reći o sebi samome kako je jednoga dana kazao o Villiersu de l'Isle-Adamu da je u stvari svoje najljepše stranice napisao, ne u kakvoj goloj sobi, nego na stolu od čista i masivna zlata. Bilo bi mu samo trebalo malo mira da se češće zadrži pri njemu. Nedostajanje pomoći lomilaše mu pero među prstima.

Zato je lako shvatiti Henriettu Charasson, još jedno od velikih srdaća, koja su razumjela da se nipošto ne smije biti strog prema Léonu Bloyu zbog njegovih ispada, kada je ona na anketu jednoga časopisa odgovorila: »Patnja je dopustila da Léon Bloy postane Léon Bloy, tj. autor „Očajnika“, „Uboge žene“ i svojih potresnih dnevnika...«

Léon Bloy ne upada u pomamu i trans, štoviše u delirij i tlapnju — najništaviji dio njegova djela — nego kada gleda svijet tako različit od sjajnosti, od nježnosti, od ljubavi što blistaju i trepere na njegovim stranicama divotnima.

Zato je književni, katolički svijet haran Termierima, Raouxima, svi- ma onima koji su ga pomagali te mu dopustili da ostavi u najmanju ruku desetak remek-djela. Nestalo je abbéa Léoncea Petita, kan. Roblota i više od jednoga drugog. Ali preostaju neki svjedoci toga plemenitog i bolnog žića. Maritaini, Van der Meeri, jedan Stanislas Fumet, jedan Robert Cornilleau mogu još govoriti, kao Pierre Termier, »o geniju i o duši ovoga velikog čovjeka: o njegovu geniju pjesnika i umjetnika raskošna i snažna; o njegovoj mističnoj i kršćanskoj duši, nevjerojatno žarkoj i nježnoj.«

I, eto, sjaj pisca zavazda je nadvisio tmurnu atmosferu njegove bijede.

*

Kada je fra Jacopone da Todi, najveći pjesnik što ga je red sv. Franje poznao nakon neusporedivoga »začinjavca« iz Asiza — ali tko će ikada dostići toga kršćanskog Orfeja iz Umbrije kojega su ptice i sam vuk slušali? — kada je fra Jacopone da Todi, u XIII stoljeću, sastavljao latinsku *Stabat Mater*, onu srebrnu sekvenciju, koja se sva blista od suza Djevice-Majke, koja u neku ruku navješćuje zlatnu sekvenciju *Veni, sancte Spiritus* što će nam je Duhovi donijeti, je li taj skromni franjevac mogao sanjati da će se njegovo remek-djelo izdići po čitavu kršćanstvu, popraćeno genijalnim muzikama koje uza sve to izgubiše nadu da će ikada stići do uzvišenosti njegovih čistih silaba?

Fra Jacopone se, međutim, natjecao sa samim sobom, napisavši u vulgarnom jeziku »Pianto de la Virgine« — »Tužaljku Madone... za svojim sinom Isusom Kristom«. Ozanam o njoj kaza: »Trebalo čitati u njihovu jeziku te pjesme kojih se ne može prevesti ni glazbena melodija ni djetinjska dražest.« Ništa se ni u sredovječnim Misterijima Muke ne približava patetičnosti ovoga dijaloga između bl. Djevice i Magdalene, zatim između Isusa i njegove Majke. Uza sve to, francuska književnost, sve do Verlainea i sve do Claudela, sretno se neprestano laćala neiscrpive teme bl. Djevice podno križa, kao što je to sa svoje strane činilo slikarstvo i kiparstvo.

Jedan možda od manje poznatih »Stabat«, ali ne jedan od manje lijepih ni manje dubokih, jest onaj što ga Léon Bloy napisa u jednom poglavlju »Spas od Židova«. Teško da je francuska proza dala nešto dotjeranije. Nijesu nam nepoznata uzvišena razmatranja Jean-Jacquesa Olliviera. Ali Léon Bloy čini u neku ruku nazočnijom univerzalnu suprotnu bl. Djevice, puštajući da ona sama razgovara sa sažaljivim gomilama srednjega vijeka. Uspoređujući velik krik Sitio »žedam« sa suzama Žalosne Majke, veliki pisac pokazuje i nju, Neporočnu, naterećenu svim grijesima, svim bolima svijeta: »Dobro ste rekli, kaza ona, da je u taj čas gledao Moje Suze«!

»... Otkako nakon četiri puta tisuću godina poniženja, stoji žena uspravno, pred Drvetom života, s nogama na zmijinoj glavi i s čelom u dvanaest zvijezda — svekoliko se jadno potomstvo prvoga Neposlušnika, uzneseno mojom Supatnjom, ukaza u sjaju mojih suza... Nije mu bilo dopušteno da izdahne nego kada sve suze pokoljenja isteku iz toga istinskog Kaleža njegove agonije koji bijaše Moje Srce!«

Preveć kratki fragmenti koji mogu dati samo dalek pojam one velike tužaljke u kojoj su sve naše suze Kristu prinesene po Njegovoj i našoj Majci: »Pij, sine moj...« Jedva da se patnja Marije Djevice ikada više za nas ukazala.

U »Spasu od Židova«, jednoj od najveličajnijih svojih knjiga, Léon Bloy se čudi da su katolici mogli primiti »Židovsku Francusku« (La France juive) od Edouarda Drumonta, toga »svetogrdnog prostaka«, kako ga on naziva, koji se nije bojao da se predstavi »u oklopu viteza Svetoga groba i pod noge bacajući... Mojsiju!« i čija je knjiga doista bogohulna.

Isti mistični smisao patnje, koji je Léona Bloya bacao pred noge bl. Djevice od La Saletta, pripremaše ga da shvati tragični udes židovskoga naroda. Čini se da Bog dopušta da je taj narod vazda progonjen i bolan, a međutim da se vazda nada, zacijelo da bude slika Sina njegova prezrenoga i odbačenoga. Kraj svega toga, oni ostaju rasa povlaštena, ona u kojoj su ljudski darovi možda najsvršeniji, jer je bila izabrana za epifaniju najkrasnijega među ljudima... »Narod, veli Bloy, koji je apostolska rimska Crkva devetnaest stoljeća štitila, u čiji prilog njezina najbolnija liturgija govori na Veliki petak, iz kojega su potekli patrijarsi, proroci, evanđelisti, apostoli, prijatelji vjerni i svi prvi mučenici, a da se ne usuđujemo govoriti o Djevici-Majci i o samome Spasitelju našem koji je bio Lav Judin, pravi pravcati Židov po naravi — neiskazan Židov! — i koji, bez sumnje, bijaše upotrijebio čitavu jednu vječnost, žudeći za tim porijeklom.« I opet: »... Antisemitizam je najstrašnija pljuska koju je Naš Gospodin primio u svojoj Muci koja vazda traje, to je najkrvavija i najneoprostivija, jer je on prima na lice svoje Majke i iz ruke kršćana.«

U času kad je antisemitizam bjesnio u Francuskoj (u vrijeme »Židovske Francuske« — i afere Dreyfus), montpellerski biskup, kardinal de Cabrières izjavi: »Ne bih mogao zaboraviti da svaki dan pijem iz kaleža krv jednoga Židova koji je spasio svijet.« Antisemitizam je vjernim kršćanima isto tako neshvatljiv kao što je bio kardinalu de Cabrièresu i Léonu Bloyu. U isto vrijeme dok imamo univerzalne razloge, imamo posebne razloge da volimo židovski narod, mi koji pjevamo psalme i proročanstva, mi koji poput Pascala obožavamo Boga Abrahamova, Izakova i Jakovljeva — mi najzad koji obožavamo toga neiskazanog Židova, Isusa Krista.

U »Na pragu Apokalipse« ili u »Vrata malenih«, tim dvjema posljednjim svescima dnevnika Léona Bloya, susreće se ime abbéa Roblota. Svećenik koji nošao to ime krije se pod pseudonimom Jacques Debout. Ali sred urlanja »Nezahvalnoga prosjaka« i »Hodočasnika Apsolutnoga« čovjek je iznenađen nježnim i gotovo žarkim akcentom s kojim Bloy govori o abbéu Roblotu. Ovaj i abbé Léonce Petit bijahu potpuno našli milost

u srcu teško zadovoljivu i hitru na grdnje, ali koje znaše ljubiti na tako pažljiv i tako blag način, kao što se to doznaje iz »Dnevnika jednog obraćenika«, toga remek-djela Pierrea van der Meer de Walcherena, i mnogih stranica Jacquesa Maritaina ili Pierrea Termiera. »Zadobiti prijateljstvo Léona Bloya, veli J. Soulairol, te ga sačuvati do kraja, može se reći da je počasni naslov.« Jacques Debout bijaše s pravom time ponosan.

On je, k tome, u svakoj prilici znao odati počast ne samo snažnom romanopiscu »Uboge žene«, već i onoj koja je bila njegova družica u svim časovima i koja je uvijek bila dostojna neusporedive hvale kojom ga bijaše nadahnula, kada se još zvala Jeanne Molbech i kada je on pisao ona »Pisma svojoj zaručnici« (Lettres à sa fiancée) koja zbog njihova sjaja i njihove nježnosti treba ubrojiti u sasma prvi red najljepših stranica Léona Bloya.

Jacques Debout je imao, uostalom, svome divnom prijatelju odati javnu dirljivu počast, na početku — Pisama — »Lettres à Frédéric Brou et à Jean de la Laurence« od Léona Bloya, što ih objelodani g. 1927. kod Bloud et Gay. Nije teško objasniti vrlo dobro prijateljstvo koje združila dva čovjeka. Morali su naći jedan drugoga najprije po istoj vatrenoj Vjeri, istoj nesavladivoj Nadi, a osobito po istoj živoj i zanosnoj Ljubavi prema bližnjemu, tim trima bogoslovskim vrlinama koje Bloy jednoga dana usporedi sa tri »prelomljene zrake« munje staroga Pindara i koje ih bijahu jednako pogodile i zavazda ih obilježile. Jedna ih ista duboka ljubav združivala i, u isto vrijeme, isto gnušanje od svakoga farizejstva. Jedna ih ista zanosna ljubav poticala prema Kristu koji trpi na svome Križu i prema Žalosnoj Majci, koja je Jacquesu Deboutu nadahnula »Ženu sa zvijezdama« (La Femme aux Étoiles) . . . U redu umjetnosti, imahu sličnu sklonost prema veličajnosti, prema uzvišenoj poeziji i uzvišenoj rječitosti, koja se očitovaše čak u pismenima njihova materijalnoga rukopisa, divno oblikovanih, otisnutih, srođenih na najčudnovatiji način.

Nema više ni abbéa Roblota, neće ga više sretati prijatelji na ulazu ili izlazu Saint-Sulpicea, gdje ga viđahu kako se moli, misu govori s toliko gorljivosti . . . Ali im je zaista dopušteno da ga gledaju danas, pošto je opet našao Léona Bloya, pred onom vječnom Ljubavi i onom beskrajnom Ljepotom za kojima su obojica toliko žudjeli na zemlji.

*

A sada da se dodirnemo njegova magistralnoga djela. »Ja sam pisac „Očajnika“, pisao je Léon Bloy; to je neprijeporno, ali samo o „Očajniku“, i uvijek će biti tako, pa da sam napisao stotinu drugih knjiga. To je među stvarima koje nijedan čovjek nema vlast da izmijeni.«

Bloy se tek ironički tužio, jer je dobro znao da je za pisca velika sreća biti neosporno poznati autor koje knjige; ima ih toliko koji su stvorili stanovit opus i kojih ime ne ostaje u pameti njihovih suvremenika jer ni jedna od njihovih knjiga nije imala etikete.

On je autor »Očajnika« jer se htio postaviti iznad svih drugih i jer je u tome uspio. »Očajnik« je važna knjiga zbog mjesta u koji je postavila Bloya izvan literarnoga svijeta, ali se ne može poreći da je to iznim-

no djelo, gorostasno zdanje sazdan od svih ljudskih materija, »jedan od onih romana, veli J. Morienval, što ih tek čitamo s istim naporom koji treba da se popnemo do dvije ili tri tisuće metara na brdo i koji inače otkriva iste prostrane horizonte.«

Čudna stvar, »Očajnik« je nastao iz želje jednoga nakladnika. Ovaj je bio pristao da će objelodaniti knjigu pod uvjetom da mu Bloy dade jedan roman. Bloy se nije smatrao romansijerom, i doista nije bio. Zato su njegovi romani samo transpozicije. Da zadovolji nakladnika, na brzu ruku načini skicu prve verzije koju zatim napusti. Zatim se ponovno lati »Očajnika« iz potrebe koja ga bijaše podišla da se sam ogleda sa svojim suvremencima, da se utvrdi, odvojivši se od njih, i da u isto vrijeme poetski izrazi svoje boli i svoje mržnje — mržnje koje bijahu samo bol. Prilike u kojima je živio ne bi mu bile dopustile da radi na onom velikom simbolizmu povijesti o kome je snatrio čitava života i o kome je napisao samo fragmente kao »Napoleonova duša« (l'Ame de Napoléon).

Sve su mu novine bile zatvorene zbog njegove nepomirljivosti. Za njega samoga bijahu opremili »Le Pal« (Kolac), kao nekoć »La Lanterne«, (Lampaš) za Rocheforta, ali »Lampaš« bijaše ružičasta voda pokraj »Kolca«, i ovaj ne bješe uspio. Mermeix, kralj tiska, jasno i bistro odredi zavjeru šutnje. Ta će zavjera šutnje protiv Bloya potrajati trideset godina.

Bloy se tuži da se ta urota protegnula čak i na katoličke krugove. Doista, s one strane, gdje bi se uz potrebne rezerve bila mogla shvatiti snažna vjera Bloyova i što je opravdavalo njegovu srdžbu, nije bilo jasne izjave. Ali treba zatim reći, ako je »Očajnik« poprimio u naše dane svoje pravo značenje i svoju punu uzvišenost, da perspektive nijesu bile iste za suvremenike. Žestoki napadaji na ondašnje književnike nijesu više nego anegdoticne uzgrednosti; 1887. živi su se osjećali pogodanima.

Bloy, malo upućen u zakulisnosti literarnoga života, dao se upliviti od Huysmansa u pripremi svojih groznih portreta. Iz udaljenosti, te pakosti prema ljudima koji bijahu daleko od toga da budu sveci gube svoj otrov.

Što se tiče »Očajnika«, to je jedno od onih djela u kome se jedan čovjek i jedna epoha rezimiraju, a da ništa ne izgube od svoje opsežnosti, izvanredni krik jednoga vjernika koji gacka u naturalističkom glibu. Roman u svoje vrijeme obescijenjen, a danas gotovo već smatran najznačajnijim za njegovu epohu.

*

»Nezahvalni prosjak« donosilac je poruke, ali kakve prirode? Poruke o lijepome? Bloy je više nego obretnik nove umjetničke forme. Mistične poruke? Zacijelo je Bloy izgarao od žeđe za ljubavlju i žrtvom, a međutim njegovi najuzvišeniji krikovi nijesu u strogom smislu poruka svetosti; previše raskošna literatura ne da im da u nama dosegnu onaj tajni predjel koji se daje potresti samo vrhunaravnom jednostavnosti. Religiozna je poruka kod Bloya od neke rijetke vrste te čini da radije pomišljamo na zvanje proroka kojemu je stavljeno za dužnost da plamenim potezima ispiše ili blistavim govorom iskaže riječi zajedničke pouke, ali

zaboravljene ili potamnjele uslijed nepažnje ili ravnodušnosti vjernika. Genij Léona Bloya nalikuje na sveti genij kojega proroka, genij koji kara i mnogo traži. Nadahnuće mu je neka sveta srdžba koja ne podnosi mediokritete ni zaborav velikih obećanja.

To je zato što Léon Bloy ne zamjećivaše stvari kako ih mi zamjećujemo; to je udio proroka: moć vizije i osjećaja, koja dostajala da ga samoćom okruži. On je prorok sadašnjosti, onaj kojemu se svaka glupost ukazuje kao uvreda umnome Biću koje je stvorilo nebo i zemlju i koje svaki grijeh osjeća kao bogoubojstvo.

*

Nije pripadao ni kojoj stranci. »Idem, veli, pred svojim mislima u progonstvo, u velikoj koloni muka.« Ima učitelje: Barbeya, Villiersa, Helloa, nadasve Carlyla, »Carlyla koji se, u literaturi, čini moj bratućed.« Posluži stvaranju više slavni suvremenika, osobito Huysmansa. I za tri-deset godina borio se protiv bijede i »zavjere Muka«. Taj »poduzetnik rušenja« proživje dake u ratu sa svom svojom epohom. Njegovo golemo djelo pripovijedanje je te dugotrajne borbe, ispričane u njegova dva velika autobiografska romana, kao i u njegovih osam svezaka dnevnika.

»Vrlo skroman i vrlo prostodušan bukač«, tako Bloy definira Bloya: »Nijesam od ovog stoljeća«, piše književniku Mirbeau. I još: »... Istina posve čista i koja izbija iz svih mojih knjiga, to je da samo za Boga pišem.« Njegovo katolištvo bijaše apokaliptično; poput svoga Caïna Marchenoira, »smatraše kao veoma blizom katastrofu prastare tragične čovjekove farse«. Čitava je svoga života uhodio predznake krajnjega poremećaja; od 1914. do 1917, čekao je »Kozake i Duha Svetoga«. Bijaše »poslan za svjedočanstvo«, da podsjeti svoje suvremenike na posvudašnjost slobode i solidarnosti kršćanske.

Mnogo se naglašavao uvredljiv karakter njegova djela, »sterkoralni učinak njegovih anatema«. Ali je doista znao da svako popuštanje slabi i nije se htio nagadati: »Sve što nije isključivo, od svega srca katoličko nema drugo pravo nego da šuti...« A sad među takozvanim katolicima susretala najgore neprijatelje: »Nikada ništa nije bilo tako gnusno, tako savršeno odurno kao suvremeni katolički svijet.« Bijahu ga odbili, njega, »siromaha«, čovjeka »na divan način nesretnoga«, »veledušnog očajnika«, objavljujući da »nema ništa veće od prosjačenja«. Osvetio se buržuju, dobacivši mu ovu pripomenu: »Mi smo to, ti i ja, i ništa nego to, bezdani!« Novele »Krvavi znoj«, surove fresko slike »Uboge žene« i »Očajnika« što su drugo negoli socijalna satira, a ne prigodan ili aktuelan pamflet!

Kadšto se izdigao iznad te borbe, prepustivši se svome vizionarskom geniju. U »Spasu od Židova« — »jedina od mojih knjiga koju bih se usu-dio dati Bogu«, — odao je priznanje starijoj Rasi, tumačio parabole i slavio »Ljubav stvaralačku koja je dašak neobuzdan«. »U tim grandioznim mističnim izljevima, veli René Lalou, sva se njegova grubijanština rastapa.«

Ta ličnost koja na najgenijalniji način očarava i smućuje, taj strahoviti čovjek kojega su njegovi najglasovitiji suvremenici okruživali nesnosnijim mukom zbog svoga malog talenta i zbog svoje male savjesti nego su rabelaisjevske i danteovske pogrdne riječi što su ih od njega primali, imadijaše rijetke prijatelje u životu vazda siromašnu i često bijednu.

Malo je primio od drugih. Čini se da je primao samo od žena na koje bijaše naišao. Potresni doživljaj s Anom-Marijom Roulet, Veronikom iz »Očajnika«, obilježi ga za čitav njegov život: oboje sanjahu na odveć osjetljiv način o posve blisku dolasku Duha, i dapače kad Anne-Marie utonu u noć bez ljudske nade, kao neutrudiv vrebač uvrti Bloy sebi u glavu da mu osluškuje znake. Stanislas Fumet je pripovjedio tu neobičnu i dirljivu povijest s obzirnošću i štovanjem na koje ima pravo ta mješavina herojstva i tragičnih zabluda. Svaki drugi nego Bloy bio bi zauvijek slomljen. — Ta je grozna kušnja bila dopuštena jer je trebalo da jedan čovjek upozna bol ljubavi bez izlaza i beskrajne uništene nade, da bude prorokom trpnje i svakoga siromaštva. S druge strane, kod Jeanne Molbech, koja će biti njegova žena, nađe neku utješnu klimu koja podržavaše tajanstvenu nježnost čovjeka i čitava jednog dijela njegova stvaralačkog opusa.

U isto vrijeme, dok je prolazio kroz sva ta iskustva, proživljavaše Bloy religiozni život od rijetke intenzivnosti, koji mu dade da upozna sve napuštenosti i sve zanose. U svojoj mladosti moli Boga da mu dade trpjeti na neiskazan način za obraćenje onih koje ljube, i njegova najgroznija muka bijaše, bez sumnje, da je bio uslišan drukčije negoli je mislio, jer se Bog u njemu poslužio umjetnikom, da iskušava i na muke stavlja kršćanina. I čudo je da je Bloy, žrtva raskoši preveć bogate mašte, uza sve to ostao skroman kršćanin i Crkvi pokoran.

Kao prorok, poput jednog Izaije, sa svim svojim afektivnim moćima osjeća riječi Božje koje njegovo zvanje vidioca ima dozivati u pamet zaboravnu društvu. Kao pjesnik, poput jednog Rimbauda, kuša da dokuči prividnosti zemlje te otkriva skladnosti između suprotnih skrajnosti Svemira (novac i krv Kristova, Duh Sveti i židovski narod). On je od onih koji hodaju kroz šumu simbola.

Léon Bloy bijaše pjesnik i prorok Zajednice svetaca. On je osjetio njezinu mističnu vrijednost i izvanredno povećanje što ga ona donosi našoj viziji svemira. Nijedan duhovni kršćanin nije o tajanstvenoj solidarnosti ljudi napisao uzbudljivije stranice; nitko nije kazao s ovim akcentom da jedna nečista misao u tajnosti duše može potamniti tisuće srdaca i da jedan sami čin milosrđa ima blagoslovljene učinke u svojkoliko povijesti čovječanstva te mnogo važi za ravnotežu svjetova. I ovdje izbija zadivljujuća stranica:

»Svaki čovjek koji proizvede slobodan čin projicira svoju osobnost u beskrajnost. Ako nerado dade siromahu jedan novčić, taj novčić probije ruku siromaha, pade, probuši zemlju, prodre kroz sunašca, prođe kroz nebeski svod i kompromitira svemir.« ... U igri tih izravnanja, siromaštvo i trpnja bitna su realnost iz koje proizlazi svaka svetost jer su oni Kristova Muka koja se produžuje pred našim očima i u našem srcu.

Isus je u središtu svega, preuzima sve na sebe, nosi sve, podnosi sve. Nije moguće udariti koje biće, a da njega ne udariš, poniziti nekoga, a da njega ne poniziš, prokleti ili ubiti bilo koga, a da njega ne prokuneš ili ubiješ njega samoga. Tako tim stalnim proširenjem vizije, Bloy je velik pjesnik u prozi.

Treba da je bol vrlo velika stvar, kada ju je Riječ Božja željela uzeti na sebe da je ponese sa svojim čovječanstvom u ponore Presvetoga Trojstva, kada bl. Djevica u svome blaženstvu još može plakati za grijehe ljudi, kao da u ciklusu Krunice nije sasvim proživjela žalosna Otajstva. Ona koja je upoznala slavu Uznesenja i Krunjenja jest isto tako bl. Djevica od La Saletta, Ona koja plače. I zato je Léon Bloy bio njezin oduševljeni poklonik.

Obični se kršćani odviše zadovoljavaju ovim svijetom, ne čeznu dosta za novim nebesima i novom zemljom koji su nam obećani. I to je možda bitno u njegovoj poruci, Bloy je bio apostol nestrpljivosti: ne romantičkog nespokojsstva koje se hrani samo sobom i koje se boji da naiđe na objekt koji bi ga uništio time što bi ga ispunio, nego nade koja samo teži da iščezne pred apsolutnim. »Hodočasnik Apsolutnoga«, Bloy nije nikada volio svoj položaj hodočasnika, bio je čovjek žudnje; i odatle njegova jakost i njegovo zdravlje.

»Léon Bloy, zaključuje Stanislas Fumet, imaše jednu drugu misiju negoli onu pisca i suca: imao je roditi brojnu djecu u vjeri... Gdje gorljivost velika broja neprestano ne uspijeva, Léonu Bloyu, uza sve njegove nedostatke, njegove pretjeranosti i njegove naglosti, na izvanredan način polazi za rukom.«

Njegov je plamen razbarušen kao onaj vatre od Ivanjdana: tko se odveć približi, opeče se. Treba se znati postaviti u pravu udaljenost. U vijeku razdraženome materijom, jedan se čovjek razdražio iz ljubavi prema Bogu. Možda je nadvladao svoje stoljeće, ali na užtrb samome sebi.

Jer je istinu pretpostavljao svemu, zaslužuje da bude apostol naše epohe gdje su jedini izgledi spasa u afirmaciji istine u zgodno i nezgodno vrijeme. Osobito, u nezgodno vrijeme.

Na kraju, sa svim onim što ima hod Léona Bloya, što može biti odvratno tihim dušama, i nakon svega što će se reći o njemu i proti njemu, ostaje da je Léon Bloy Léon Bloy, tj. čudovišni krik vjere izviknut iz dna prigovaralačkoga stoljeća. Eto što je bitno.

Je li pisac »Očajnika« bio dan svijetu za njegove grijehe ili za njegov spas? On je bio potreban svome doba XIX i XX stoljeća i pozvan od svih njegovih najgorih niskosti iz kojih je iskrsao.

Svršetak

Jakov Kostović